

บันทึก

เรื่อง พระราชมฤตของสมเด็จพระบรมราชินี พระพันปีหลวง

กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (กรมสารบรรณคณะรัฐมนตรีฝ่ายบริหาร) ได้
แจ้งมาโดยหนังสือที่ ๙๒๕๗/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๔๕ ว่า คณะรัฐมนตรีลงมติให้ส่ง
เรื่องพระราชมฤตของสมเด็จพระบรมราชินี พระพันปีหลวงให้คณะกรรมการกฤษฎีกาเพื่อให้ที่
ประชุมใหญ่พิจารณา และหนังสือที่ ๙๒๖๗/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๔๕ ให้
คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาเรื่องพระมฤตของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมขุน
เพชรบูรณ์อินทราชัย รวมกับเรื่องที่กำลังข้างต้นด้วย

ก่อนอื่นเป็นการสมควรที่จะเสนอให้ทราบถึงความเป็นมาของสองเรื่องนี้
ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

พระมฤตสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย

เดิมกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้แจ้งมาโดยหนังสือที่ ๔๙๗๐/๒๕๔๐ ลงวันที่
๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๐ ความว่า สำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์รายงานมาว่า พระวรวงศ์เธอ
พระองค์เจ้าสุทธสิริโสภา กับพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรานนท์ธวัช ได้มีสายพระหัตถ์กราบ
บังคมทูลพระกรุณาพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลเมื่อยังดำรงพระชนม์มวาทนี้
ทั้งสองพระองค์ได้ทรงบรรลุนิติภาวะแล้ว สมควรจะจัดการทรัพย์สินด้วยพระองค์เองต่อไปได้ จึง
ขอพระมหากรุณาขอรับทรัพย์สินส่วนพระองค์ท่านทั้งสอง ซึ่งพระคลังข้างที่ได้จัดการผลประโยชน์
ตั้งแต่เยาว์มาไปจัดการเอง และขอให้แบ่งพระมฤตสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย ซึ่ง
เป็นพระบิดาให้เสร็จไปด้วย ในกรณีเกี่ยวกับการขอรับทรัพย์สินไปทรงจัดการเองนั้นได้โปรดเกล้าฯ
ให้ทรงรับไปได้ ส่วนกรณีเกี่ยวกับพระมฤตสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัยนั้น
สำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์ขอให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการ
ตีความพระบรมราชโองการในรัชกาลที่ ๖ ว่า นอกจากพระโอรสธิดาทั้งสองแล้ว ผู้ใดควรมีสิทธิ
ได้รับส่วนแบ่งจากกองพระมฤตนี้บ้างและถ้าหากจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการแบ่ง
พระมฤตกรายนี้แล้ว จำจะต้องดำเนินการสถานใดบ้าง และควรแบ่งให้แก่ผู้ใด อย่างไร จึงจะชอบ

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย กองที่ ๑) ได้พิจารณาเรื่องนี้
โดยแยกปัญหาออกพิจารณาเป็น ๒ ข้อ คือ (๑) พระมฤตกรายนี้ได้แบ่งเสร็จเด็ดขาดแล้วหรือยัง
(๒) ถ้าพระมฤตกรายนี้ยังไม่ได้แบ่ง ในขณะนี้อาจจะแบ่งได้อย่างไร หรือสำหรับปัญหาข้อแรก
เห็นว่า พระมฤตกรายนี้ยังหาได้แบ่งเสร็จเด็ดขาดไม่ส่วนปัญหาข้อสองเห็นว่า การแบ่งปันพระ
มฤตกรายนี้ยอมแล้วแต่พระบรมราชวินิจฉัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในขณะที่จะแบ่งนั้น

ทั้งนี้ก็มีพระบรมราชโองการในรัชกาลที่ ๖ ไว้

ต่อมาได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ตั้งกรรมการเพื่อดำเนินการจัดแบ่งสรรปันส่วนพระมฤตกรายนี้ให้แก่ผู้มีสิทธิที่จะได้รับให้เสร็จไป แต่เรื่องยังคงค้างอยู่โดยคณะรัฐมนตรีได้ลงมติ (๑๖ กรกฎาคม ๒๔๙๕) ให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาพระมฤตกรายนี้ร่วมกับเรื่องพระราชมฤตกของสมเด็จพระบรมราชินี พระพันปีหลวง

พระราชมฤตกของสมเด็จพระบรมราชินี พระพันปีหลวง

เดิมกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้แจ้งมาโดยหนังสือที่ ๗๔๔๕/๒๔๙๒ ลงวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๔๙๒ ว่า นายกรัฐมนตรีมีคำสั่งให้ส่งเรื่องการจัดการพระราชมฤตกของสมเด็จพระบรมราชินี พระพันปีหลวง ซึ่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้เสนอเพื่อขอให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาให้เสร็จเด็ดขาดไปเสียที มาให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาเสนอความเห็น และมีปัญหาที่ขอให้พิจารณา ๒ ข้อ คือ (๑) บัดนี้ถึงเวลาที่จะแบ่งพระราชมฤตกรายนี้ได้แล้วหรือยัง (๒) เมื่อพระทนายทและผู้รับมฤตกแทนในพระราชมฤตกรายนี้ไม่ได้กราบบังคมทูลขึ้นมาสว่สังหาริมทรัพย์รายใดเป็นของในกองพระราชมฤตกรายนี้ จะเป็นการสมควรที่จะพิจารณาให้หรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย กองที่ ๑) ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า สำหรับปัญหาข้อแรกที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาขึ้นก็เนื่องจากได้มีพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ที่ ๑๗๘/๕๐๐ ลงวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๔ ซึ่งเป็นที่สงสัยว่าจะมีความสั่งห้ามไว้มิให้แบ่งปันพระราชมฤตกรายนี้แก่ทนายทหรือไม่ เมื่อได้พิจารณาข้อความในพระราชหัตถเลขาดังกล่าวประกอบกับพฤติการณ์ที่เป็นมาอันเป็นมูลฐานให้เกิดพระราชหัตถเลขาที่วานี้แล้ว เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ หาได้มีพระราชประสงค์ที่จะทรงห้ามมิให้แบ่งปันพระราชมฤตกรายนี้แต่ประการใดไม่ ส่วนปัญหาข้อสองเป็นปัญหาที่จะต้องพิจารณาเพียงความสมควรหรือไม่สมควรในทางปฏิบัติเท่านั้น หากจะมีปัญหาในทางกฎหมายว่าการที่จะพิจารณาจัดแบ่งไปโดยที่พระทนายทมิได้ขอเจาะจงว่าทรัพย์สินสิ่งใดบ้างที่เป็นพระราชมฤตก จะเป็นการขัดต่อกฎหมายหรือไม่แล้ว ก็เห็นว่าหาเป็นการขัดต่อกฎหมายประการใดไม่ และว่าตามความยุติธรรมแล้วเหตุเช่นว่านั้นก็หาชอบที่จะนำมาเป็นเหตุไม่รับพิจารณาว่าทรัพย์สินสิ่งใดเป็นพระราชมฤตกที่ต้องจัดแบ่งกันไม่ได้

ต่อมากรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรีแจ้งมาว่าสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร เมื่อครั้งทรงดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้ทรงมีบัญชาว่าเนื่องจากพระราชมฤตกรายนี้ยังมิได้จัดแบ่งให้แก่พระทนายทให้เป็นที่เสร็จสิ้นเรียบร้อยและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ ๗ พระทนายทกองพระราชมฤตกพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งมีส่วนได้ในพระราชมฤตกกับผู้มีสิทธิพระองค์อื่น ๆ ได้ทรงขอให้จัดการแบ่งพระมฤตกรายนี้จึงสมควรที่จะได้พิจารณาจัดการแบ่งพระราชมฤตกรายนี้ให้แก่ทนายทเสียให้เสร็จสิ้นเรียบร้อยไป และคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้แบ่งพระราชมฤตกรายนี้ได้โดยให้กระทรวงการคลังเสนอวิธีการแบ่งต่อไป กระทรวงการคลังพิจารณาเห็นว่าเนื่องจากทรัพย์สินที่เป็นพระราชมฤตกรายนี้ปะปนอยู่กับทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และของแผ่นดิน

รวมอยู่ด้วย จึงเห็นสมควรตั้งกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาว่า ทรัพย์สินส่วนใดเป็นของฝ่ายใดซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ตั้งคณะกรรมการขึ้นโดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นประธาน เมื่อคณะกรรมการพิจารณาว่าทรัพย์สินส่วนใดเป็นของฝ่ายใดโดยมีบัญชีแยกกันแน่นอนแล้วให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อได้ทรงโปรดเกล้าฯ จัดแบ่งไปตามพระราชพินัยกรรมของสมเด็จพระบรมราชินี พระพันปีหลวง ถ้ามี หากไม่มีพระราชพินัยกรรมก็จะได้โปรดเกล้าฯ แบ่งไปตามกฎหมายว่าด้วยเรื่องมรดก

ต่อมา ประธานกรรมการแจ้งว่า คณะกรรมการได้ดำเนินการคัดแยกทรัพย์สินดังกล่าวออกเป็นส่วนตัวแล้ว คือเป็นของพระราชมดกฯ ส่วนหนึ่งมี ๘๘๖ รายการ เป็นของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ส่วนหนึ่งมี ๕๓๓๕ รายการ เป็นของแผ่นดินส่วนหนึ่งมี ๘๖๗ รายการ โดยจัดทำบัญชีรายละเอียดเป็นหลักฐานไว้เรียบร้อยแล้ว การคัดเลือกส่วนที่เป็นของพระราชมดกฯ นั้น คณะกรรมการได้พิจารณาว่าส่วนใดเป็นของผู้ใดถือเกณฑ์ตามบัญชีรายละเอียดซึ่งผู้แทนเจ้าของทรัพย์สิน ผู้รักษาทรัพย์สิน และสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าได้ทำบันทึกรับรองไว้หนึ่ง ได้มีพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ร.ที่ ๓๔๙/๔๑ ลงวันที่ ๖* ๓/๑๒ ค่ำ ปีมะเส็ง เอกศก ๑๖ จุลศักราช ๑๒๔๑ ปรากฏว่าพระราชมดกฯ รายนี้เป็นพระราชทรัพย์สินส่วนพระองค์ของสมเด็จพระบรมราชินี พระพันปีหลวง กระทรวงการคลังจึงเห็นสมควรน้อมเกล้าฯ ถวายพระราชทรัพย์ซึ่งเป็นส่วนพระราชมดกตามรายการที่แนบมาต่อพระมหากษัตริย์ต่อไป และขออนุมัติคณะรัฐมนตรียกเลิกบัญชีส่วนพระมหากษัตริย์เดิมเสียทั้งหมด และให้ถือบัญชีที่เสนอมารับนี้แทนบัญชีเดิมต่อไปทั้งขออนุมัติคณะรัฐมนตรีส่งมอบทรัพย์สินทั้ง ๓ รายการนี้แก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อเก็บรักษาต่อไป

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๔๙๕ ลงมติให้ส่งให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณา และให้ที่ประชุมใหญ่พิจารณาว่าจะทำประการใดแก่ทรัพย์สินนี้ และในวันเดียวกันคณะรัฐมนตรีได้ลงมติให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาพระมดกของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัยร่วมกับเรื่องพระราชมดกของสมเด็จพระบรมราชินี พระพันปีหลวงด้วย ดังปรากฏในหนังสือที่ ๙๒๕๗/๒๔๙๕ ลงวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๔๙๕ และหนังสือที่ ๙๒๖๗/๒๔๙๕ ลงวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๔๙๕ ที่กล่าวแล้วข้างต้น

(๓) คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมายครุภัณฑ์) ได้พิจารณาแล้ว ในปัญหาส่วนที่เกี่ยวข้องแก่พระราชมดกของสมเด็จพระบรมราชินี พระพันปีหลวงนั้น ข้อเท็จจริงปรากฏว่า คณะกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้งขึ้นได้คัดแยกทรัพย์สินส่วนที่เป็นทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์และทรัพย์สินของแผ่นดินออกไปเป็นส่วนเป็นส่วนตัวแล้ว ทรัพย์สินนอกจากนั้นจึงได้จัดแยกไว้เป็นทรัพย์สินส่วนพระองค์ของสมเด็จพระบรมราชินีพระพันปีหลวง แต่ทรัพย์สินที่ได้จัดแยกไว้เป็นของสมเด็จพระบรมราชินีพระพันปีหลวงนี้มีอยู่เป็นสองอย่าง คือ ทรัพย์สินที่เป็นของสมเด็จพระบรมราชินีพระพันปีหลวงโดยแท้ไม่มีปัญหาใด ๆ อย่างหนึ่ง ซึ่งย่อมตกเป็นพระราชมดกโดยแน่นอนแล้ว อีกอย่างหนึ่งเป็นทรัพย์สินที่ได้มีพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ โปรดเกล้าฯ พระราชทาน ซึ่งเป็นปัญหาอยู่ว่าจะถือว่าเป็นทรัพย์สินของสมเด็จพระบรมราชินีพระพันปีหลวงหรือไม่ เพราะปรากฏว่าทรัพย์สินที่พระราชทานนี้บางอย่างเดิม

เป็นทรัพย์สินของพระคลังมหาสมบัติ เมื่อข้อเท็จจริงตามเรื่องที่เป็นมาปรากฏดังนี้คณะกรรมการกฤษฎีกาจึงเข้าใจว่า ตามที่คณะรัฐมนตรีมีมติให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาว่า จะทำประการใดแก่ทรัพย์สินนี้ ก็คือให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาว่าทรัพย์สินที่ได้มีพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่สมเด็จพระบรมราชินีพระพันปีหลวงนั้น จะถือว่าเป็นทรัพย์สินส่วนพระองค์ของสมเด็จพระบรมราชินีพระพันปีหลวงได้หรือไม่เท่านั้น หากเกี่ยวแก่ทรัพย์สินอื่นใดที่คณะกรรมการได้จัดแยกไว้โดยไม่มีปัญหาแล้วนั้นไม่ ความเข้าใจตั้งว่านี้ เมื่อคณะกรรมการกฤษฎีกาได้สอบถามผู้แทนสำนักกราชเลขาธิการ ผู้แทนกระทรวงการคลัง และผู้แทนสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ซึ่งได้เชิญมาชี้แจงในที่ประชุมแล้ว ท่านผู้แทนเหล่านั้นต่างก็รับว่าเป็นความเข้าใจที่ถูกต้องแล้ว

การที่จะพิจารณาชี้ว่าทรัพย์สินเช่นนั้น เป็นทรัพย์สินของสมเด็จพระบรมราชินีพระพันปีหลวงหรือไม่ ก็จะต้องพิจารณาว่าพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ร.ที่ ๓๔๙/๔๑ ลงวันที่ ๖*๓/๑๒ คำ ปี่เถาะ เอกศก*๑๖ จุลศักราช ๑๒๔๑ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วแต่ต้น จะมีผลบังคับได้เพียงใดหรือไม่

ปรากฏความในพระบรมราชโองการนั้นว่า ทรัพย์สินที่พระราชทานมีเครื่องยศสำหรับหนึ่ง นอกจากนี้ก็มีสิ่งของอย่างอื่นอีก ในส่วนที่เกี่ยวกับเครื่องยศนั้น ความในพระบรมราชโองการกล่าวไว้ว่า ของส่วนที่เป็นพระคลังข้างที่ก็ดี ส่วนซึ่งเป็นพระคลังมหาสมบัติก็ดี บรรดาที่ออกชื่อมาขอให้เป็นสิทธิขาดแก่เสาวภาผ่องศรีทั้งสิ้น และในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งของอย่างอื่น ก็ไม่มีข้อความกล่าวไว้ว่า อนึ่งสิ่งของทองเงินนาเครื่องเพชรพลอยอันใดอันหนึ่ง ข้าพเจ้าได้ให้แก่เสาวภาผ่องศรีไปแต่ก่อนแล้วก็ดี และจะให้ต่อไปในภายหน้าก็ดี ที่เป็นของจัดซื้อด้วยเงินพระคลังมหาสมบัติก็มีบ้าง ที่จัดซื้อด้วยเงินพระคลังข้างที่ก็มีมาก สิ่งของทั้งปวงนั้น ๆ ข้าพเจ้าขอยกให้เป็นสิทธิแก่เสาวภาผ่องศรี ดังนี้จึงเห็นได้ชัดว่าบรรดาทรัพย์สินคือเครื่องยศและสิ่งของอย่างอื่นที่พระราชทานนั้นได้ส่งมอบถึงมือผู้รับแล้ว การให้จึงเป็นอันสมบูรณ์ หากจะมีปัญหายังมิได้ส่งมอบถึงมือผู้รับ และเพราะเหตุนั้น ทรัพย์สินที่พระราชทานเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นของพระคลังมหาสมบัติหรือจัดซื้อด้วยเงินพระคลังมหาสมบัติจึงอาจที่จะเรียกคืนมาได้ดังนี้แล้ว ก็เห็นว่าความข้อนี้หาอาจที่จะยกขึ้นมากล่าวอ้างได้ไม่ เพราะพระบรมราชโองการนั้นได้มีข้อความกล่าวไว้ด้วยว่าอย่าให้ตั้งรับคืนต่อพระคลังเลยแต่สิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นอันขาด.....ด้วยข้าพเจ้าหวังใจว่าตามอำนาจและแบบแผนปกครองแผ่นดินกรุงสยามในขณะนี้ข้าพเจ้ามีอำนาจที่จะยกสิ่งของอันใดหนึ่งอันใดแม้ถึงว่าเป็นพระราชทรัพย์แผ่นดินให้แก่ผู้หนึ่งผู้ใดได้ตามประสงค์ทุกประการ.....แต่สิ่งของซึ่งควรจะต้องคืนนั้นก็ยังมีบ้างเป็นเครื่องยศสำหรับแผ่นดิน สำหรับเจ้านายตามธรรมเนียมที่ต้องคืน คือ กล้องตราพระจุลจอมเกล้า ๑ ใบ หีบกาไหล่ทองคำ ๑ ใบ ซึ่งเสาวภาผ่องศรีได้รับแต่สองสิ่งเท่านั้น ของสองสิ่งนี้ต้องคืนพระคลังในตามธรรมเนียม นอกนั้นเป็นสิทธิทั้งสิ้นคืนไม่ได้เลย พระบรมราชโองการที่ว่านี้ เป็นพระบรมราชโองการของพระมหากษัตริย์ในสมัยที่ทรงเป็นสมบูรณาญาสิทธิราช และเห็นได้ชัดว่าเป็นพระบรมราชโองการซึ่งมีพระราชประสงค์ให้ใช้บังคับแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยทั่วไป จึงมีผลบังคับเป็นกฎหมาย เพราะฉะนั้นบรรดาทรัพย์สินที่พระราชทานนอกจากสองสิ่ง คือ กล้องตราพระจุลจอมเกล้า ๑ ใบ กับหีบกาไหล่ทองคำ ๑ ใบ ซึ่งต้องคืนตาม

ธรรมเนียมแล้ว จึงเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้รับตามความในพระบรมราชโองการนั้นทั้งสิ้น จะเรียกคืนหาได้ไม่

ปัญหาที่ควรพิจารณาต่อไปมีว่า เมื่อได้มีพระบรมราชโองการซึ่งมีผลบังคับเป็นกฎหมายไว้เช่นนี้แล้ว ต่อมาปรากฏว่าได้มีพระราชบัญญัติประกาศใช้เป็นกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติจัดระเบียบทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ พระราชบัญญัติจัดระเบียบทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๔ และพระราชบัญญัติจัดระเบียบทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๙๑ กฎหมายที่ได้ตราขึ้นใช้บังคับต่อมานี้จะกระทบถึงกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของบุคคลที่ได้มาโดยพระบรมราชโองการดังกล่าวประการใดบ้าง หรือไม่

พระราชบัญญัติที่กล่าวนั้นเป็นกฎหมายว่าด้วยการจัดระเบียบทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์เท่านั้น หากเกี่ยวกับทรัพย์สินของเอกชนไม่ ทรัพย์สินที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่สมเด็จพระบรมราชินี พระพันปีหลวง ตามพระบรมราชโองการที่กล่าวข้างต้นนั้น เมื่อเป็นกรรมสิทธิ์ของสมเด็จพระบรมราชินีพระองค์นั้นแล้ว ก็เป็นทรัพย์สินของเอกชน จึงไม่อยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวนอกจากนี้พระราชบัญญัตินั้นก็หาได้มีข้อความบัญญัติให้เอาทรัพย์สินที่พระราชทานคืนมาไม่เพราะฉะนั้นจึงไม่อาจนำกฎหมายเหล่านั้นมาวินิจฉัยให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่กล่าวแล้วเปลี่ยนแปลงไป

อาศัยเหตุดังกล่าวมาข้างต้น จึงเห็นว่าทรัพย์สินตามพระบรมราชโองการนั้นเป็นกรรมสิทธิ์ของสมเด็จพระบรมราชินี พระพันปีหลวง แล้ว และด้วยเหตุนี้จึงตกมาเป็นทรัพย์สินในกองพระราชมรดกของพระองค์ท่าน

ส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องพระมรดกสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัยนั้น ตามปัญหาที่หารือมาในครั้งนี้ก็มิประเด็นคาบเกี่ยวกับเรื่องพระราชมรดกสมเด็จพระบรมราชินี พระพันปีหลวง เฉพาะทรัพย์สินตามพระบรมราชโองการเท่านั้น ฉะนั้น เมื่อได้วินิจฉัยมาแล้วว่า ทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินในกองพระราชมรดกของสมเด็จพระบรมราชินี พระพันปีหลวง แล้ว สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์นั้นก็ทรงมีสิทธิในฐานะเป็นพระทายาทตามกฎหมาย

(ลงชื่อ) หยุต แสงอุทัย

(นายหยุต แสงอุทัย)

เลขาธิการ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

พฤษภาคม ๒๔๙๗